

درس دوم

کوچ پرستوها

اهداف

- ۱ توجه دادن به یکی از شگفتی‌های عالم خلقت، کوچ پرستوها
- ۲ ایجاد فرصتی برای تفکر دربارهٔ آفریده‌های خدا
- ۳ ایجاد نگرش مثبت به مطالعهٔ نوشته‌ها و قصه‌های ساده
- ۴ آشنایی با کاربرد ویرگول و تأثیر آن در درک متن
- ۵ تقویت مهارت گوش دادن و سخن گفتن
- ۶ تقویت حافظهٔ شنیداری در دانش‌آموزان
- ۷ تقویت مهارت درک متن و مهارت نوشتن با انجام فعالیت‌های نوشتاری
- ۸ توجه به حکایات و مثل‌ها برای تقویت درک متن

جلسه اول	
۱. تدریس درس	۳۰ دقیقه
۲. درک متن	۲۰ دقیقه

روش‌های پیشنهادی تدریس

قصه‌گویی، نمایش خلاق

نمایش خلاق

نمایش خلاق فعالیت سازمان‌یافته‌ای است که کودک از طریق بازی به ایفای نقش خودجوش و خلاق می‌پردازد و در آن خود را کشف و درک می‌کند و می‌سازد. در این روش دانش‌آموزان پس از شنیدن و یا خواندن داستان، خودشان امکانات، صحنه، شخصیت‌ها و گفت‌وگوها را همان لحظه خلق می‌کنند. برای اجرای این روش مراحل زیر انجام می‌شود:

۱) هر کس متن درس را جداگانه و با چشم مطالعه کند. متن درس در حقیقت همان مرحله انتخاب قصه مناسب است.

۲) دانش‌آموزان را در گروه قرار بدهید تا پس از بحث و گفت‌وگو تصمیم بگیرند که کدام قسمت‌های داستان را می‌خواهند نمایش دهند و این قسمت‌ها چه حوادثی را در بر می‌گیرند. هر یک از این حوادث، یک پرده نمایش را تشکیل می‌دهند.

۳) در این مرحله توجه دانش‌آموزان را به نقش‌هایی که شخصیت‌ها بر عهده دارند، جلب کنید تا بازیگران نقش‌ها تعیین شوند.

در متن درس «کوچ پرستوها» هیچ کدام از شخصیت‌ها گفت‌وگوی متنی ندارند و قسمت خلاقانه کار اینجاست که بچه‌ها به خلق موقعیت و تولید گفت‌وگو، بین پرستوها می‌پردازند. استفاده از ساده‌ترین امکانات مثلاً کاغذ به جای بال و... به زیبایی کار می‌افزاید.

۴) دانش‌آموزان به ایفای نقش پرداخته، سر جای خود برمی‌گردند.

۵) سپس بخش مهم بحث و مناظره بر روی نقش‌ها و نتیجه‌گیری از محتوا و پیام داستان و نمایش شروع می‌شود. از این قسمت در بحث ارزشیابی نیز می‌توانید بهره ببرید.

۶ نقش شما در ارزیابی از نمایش خلاق روشن سازی زوایای مختلف نمایش، هدایت بحث دانش آموزان در یک مسیر و جلوگیری از پاره ای انتقادات غیر عادلانه تماشاگران است.

یکی از نکات جالب بازسازی قصه «کوچ پرستوها» به صورت نمایش خلاق، تکرار دوباره همان نمایش به وسیله بازیگران دیگر در جلسات بعدی است که دانش آموزان نه تنها از تماشای آن خسته نمی شوند بلکه حتی با هیجان بیشتر که با نوعی قضاوت و سنجش همراه است عملکرد گروه های دیگر را با هم مقایسه می کنند.

درک متن

توضیحات مربوط به درک متن، در قسمت های پیشین بیان شده است.

جلسه دوم	
۱. دانش زبانی	۲۰ دقیقه
۲. تمرین خواندن (روخوانی)	۳۰ دقیقه

دانش زبانی

نکته آموزشی درس، برجسته کردن نقش علائم نگارشی در انتقال معناست؛ به عبارت دیگر هدف این است که توجه دانش آموزان را به علائم نگارشی و تأثیر و کارکردهای آنها به عنوان ابزارهایی برای درک متن معطوف کنیم. در این درس، نقش درنگ نما (ویرگول) مورد تأکید است اما شما می توانید متنی مبتنی بر محتوای درس تهیه کنید و در اختیار گروه ها بگذارید تا جایگاه علامت ویرگول و سایر علائم نگارشی را که سال های گذشته آموخته اند، تشخیص داده و در جای مناسب قرار دهند.

دانستنی هایی برای معلم

درنگ نما (ویرگول) نشانه مکث یا درنگی کوتاه و تابع لحن کلام است و در موارد ذیل به کار می رود :
الف) در بین عبارت ها و جمله های غیرمستقلی که با هم یک جمله کامل می سازند.
مثال : این همه خلف وعده، از شما بعید بود.

ب) بعد از یک عبارت قیدی در آغاز جمله

مثال : بالاخره، به مقصود خود رسید.

ج) در مورد واژه یا عبارتی که به عنوان توضیح، به صورت عطف بیان یا بدل و قید در ضمن جمله یا عبارت دیگر آورده می شود.

مثال : احمد، برادر مسعود آمد.

د) جدا کننده عبارت های توضیحی

مثال : مستطیلی است به طول ۲۰ متر، به عرض ۱۴ متر

هـ) در پایان جمله های ناقص پیرو

مثال : چو بد کردی، مباش ایمن ز آفات.

و) هرگاه واژه هایی از یک نوع دستوری یا همپایه، جفت جفت با هم بیایند.

مثال : شب و روز، تنها یا در جمع، آشکار و نهان، ذکر خدا می کرد.

ز) گاه در آغاز و پایان جمله دعایی و معترضه

مثال : علی، علیه السلام، می فرماید: ...

ح) بعد از هر یک از اعضای رشته ای از واژه ها یا اعداد یا حروف

مثال : محصولات این ناحیه گندم، جو، پنبه، ارزن، غلات و میوه است.

ط) به منظور جدا کردن بخش های یک نشانی یا مرجع و مأخذ یک نوشته

مثال : نیشابور، شهرک فرهنگیان، خیابان غزالی، کوچه ناهید، پلاک ۱۰

ی) هرگاه چند واژه در جمله دارای نقشی مشترک باشند دو تایی آخر را با حرف «و» به هم می پیوندند

اما بقیه را با علامت ویرگول (،).

مثال : علی، حسین، داریوش و احمد آمدند.

تمرین خواندن (روخوانی)

باید تمرین خواندن در کلاس طوری برنامه ریزی شود که به یک خواندن غیر فعال تبدیل نشود. در

این حالت به جای یادگیری مطالب و درک متن فقط بازشناسی مطلب مورد خواندن اتفاق می افتد.

در کتاب راهنمای معلم پایه سوم صفحه ۷۸ «خواندن خطابی» پیشنهاد شده است.

جلسه سوم	
۲۵ دقیقه	۱. فعالیت‌های نوشتاری (۱)
۲۵ دقیقه	۲. خواندن با لحن مناسب

فعالیت‌های نوشتاری (۱) : املا و دانش زبانی

پاسخ سؤال ۳ : روزی مبینا، زهرا، هانیه و مریم در حیاط مدرسه نشسته بودند. مریم گفت: «امروز زنگ آخر کلاس نمی‌رویم.» زهرا پرسید: «چرا؟» هانیه گفت: «مگر نمی‌دانی؟ قرار است برای مراسم جشن ولادت حضرت محمد(ص) به سرای محله برویم.»

جلسه چهارم	
۲۵ دقیقه	۱. گوش کن و بگو
۲۵ دقیقه	۲. املا

گوش کن و بگو

فعالیت «گوش کن و بگو» در جهت تقویت تمرکز و درک شنیداری است. برای انجام آن لازم است فایل صوتی متن از طریق رمزبند سریع پاسخ در کلاس پخش شود، دانش‌آموزان به داستان گوش کنند و سپس به سؤالات پاسخ دهند. برای اجرای این فعالیت طبق مراحل زیر عمل کنید :

۱) ابتدا از دانش‌آموزان بخواهید سکوت کنند، پس از حدود سی ثانیه از آنها بپرسید چه صداهایی شنیدند.

۲) مجدداً از آنها بخواهید سکوت کنند اما این دفعه تأکید کنید به صداهایی که می‌شنوند، توجه کنند. بدیهی است این بار نوع گوش دادن دانش‌آموز تغییر خواهد کرد.

۳) در اینجا دانش‌آموزان برای گوش دادن متن شنیداری آماده شده‌اند. به آنها بگویید به متن شنیداری با دقت گوش کنند. این متن شنیداری است و دانش‌آموزان نباید متن را پیش رو داشته باشند.

۴) برای افزایش دقت دانش‌آموزان از آنها بخواهید پاسخ سؤال‌ها را روی یک برگه بنویسند. حدود ۱۵ دقیقه زمان پاسخگویی به آنها بدهید.

۵) بار دیگر متن شنیداری را پخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید سؤال‌هایی را که ناقص جواب

داده‌اند کامل کنند.

۶ تعدادی از دانش‌آموزان پاسخ‌های خود را در کلاس بخوانند و به بررسی و تکمیل آنها بپردازید.

املا

در جلسه چهارم هدف از املا، آموزش آن و تثبیت شکل درست واژگان در ذهن دانش‌آموزان است. لذا پیشنهاد می‌شود جدولی از نشانه‌های هم‌آوا (س، ث، ص، ض، ز، ذ، ظ، غ، ق، ...) تهیه نموده، در اختیار دانش‌آموزان بگذارید. سپس واژه‌هایی از متن درس را بخوانید تا دانش‌آموز پس از شنیدن واژه و تشخیص نشانه صحیح، آن را در جدول جایگزین نماید. در انتها از او بخواهید کتاب را باز کند و جدول املایی خود را تصحیح نماید و واژه‌هایی را که در املای آنها اشتباه داشته است، زیر برگه بنویسد. پس از جمع‌آوری برگه‌ها به صورت فردی نسبت به رفع اشکالات دانش‌آموزان اقدام نمایید. نمونه: در جدول املایی زیر، به ترتیب، دو، سه و چهار شکلی دیده می‌شود.

س	ص	ث	ض	ز	ذ	ظ	غ	ق
سبز سفر ساختن سلامت سپری	صبح		بعضی	دراز جز	گذشته می‌گذارد		آغاز	قرقی
هـ هـ هـ	ح	ط	ت	ژ	ج			
همتا نهاده اشتباه راه	حشرات	خطرها طولانی	پرستو		جانوران			

جلسه پنجم	
۱. فعالیت‌های نوشتاری (۲)	۲۵ دقیقه
۲. تمرین خواندن	۲۵ دقیقه

به کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت خود در تدریس، مطالب این جلسه ارائه شود.

جلسه ششم	
۱. املا	۳۰ دقیقه
۲. فعالیت‌های نوشتاری (۳): تمرین خوشنویسی از صفحه هنر و سرگرمی	۲۰ دقیقه

املا

در این درس نیز املاي دو قسمتی شامل متن املاي تقریری و فعالیت‌های املاي با هدف شناسایی نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان به اجرا گذاشته می‌شود. فعالیت‌های صفحه اول و دوم کتاب نگارش نمونه‌ای از فعالیت‌های املاي بوده که قابل استفاده در آزمون املا می‌باشند.

جلسه هفتم	
۱. ارزشیابی از فعالیت‌های درس	۳۰ دقیقه
۲. فعالیت‌های نوشتاری (۴): جدول صفحه هنر و سرگرمی	۲۰ دقیقه

ارزشیابی از فعالیت‌های درس

برای ارزشیابی از این درس «آزمون خودسنجی» پیشنهاد می‌شود. متناسب با انتظاراتی که از دانش‌آموز دارید سؤالاتی را مطرح کنید تا بدان‌ها پاسخ گوید. در ادامه نمونه‌ای از سؤالات یک آزمون خودسنجی ارائه می‌گردد.

بسمه تعالی	
نام و نام خانوادگی :	تاریخ :
«آزمون خودسنجی درس دوم فارسی»	
۱. در این درس چه مطالبی را یاد گرفتیم؟	
۲. برای یادگیری چه کارهایی باید بیشتر تلاش کنم؟	
۳. برای اینکه بیشتر یاد بگیرم چه کارهایی باید انجام بدهم؟	

تمرین ۲: رمز جدول واژه «آفریدگار» است.

جلسه هشتم

۵۰ دقیقه	فعالیت‌های نوشتاری (۵)
----------	------------------------

فعالیت‌های نوشتاری (۵) : درک متن

این صفحه شامل دو بخش فعالیت‌های درک متن و کتابخوانی است. در قسمت کتابخوانی، یک داستان واحد برای کل کلاس خوانده می‌شود. سپس بچه‌ها به صورت گروهی رویدادهای آن را فهرست نموده، شماره‌گذاری می‌نمایند. طرح سؤال توسط دانش‌آموزان از شیوه‌های فراشناختی افزایش درک متن است.

جلسه نهم

۲۵ دقیقه	۱. فعالیت‌های نوشتاری (۶)
۲۵ دقیقه	۲. حکایت

فعالیت‌های نوشتاری (۶) : نگارش

سال گذشته دانش‌آموزان با «جمله موضوع» آشنا شدند، اما اجزای این جمله به طور مستقیم آموزش داده نشد. در این درس دانش‌آموزان با اجزای جمله موضوع آشنا می‌شوند. این امر به آنها کمک می‌کند در نوشتن جمله موضوع به درستی عمل کنند.

جمله موضوع دو قسمت اصلی دارد :

۱) موضوع کلی

۲) موضوع کوچک‌تر

به عنوان نمونه در جمله «کوچ پرستوها خطرهای بسیاری دارد.» موضوع کلی، کوچ پرستوهاست و موضوع کوچک‌تری که قرار است در آن بند در مورد آن نوشته شود، خطرات کوچ پرستوهاست. یا در جمله «کوچ پرستوها یکی از شگفتی‌های دنیایی است که ما در آن زندگی می‌کنیم.» موضوع کلی کوچ پرستوهاست و موضوع کوچک‌تر شگفتی کوچ پرستوهاست.

تشخیص موضوع کلی برای دانش‌آموزان مشکل نیست؛ اما برای موضوع کوچک‌تر، با خواندن بند می‌توانند آن را بفهمند. در صورتی که در این بخش مشکل داشتند از آنها بخواهید چندین بار دو بند این صفحه را با دقت بخوانند تا متوجه شوند بند اول خطرات را بیان کرده است و بند دوم شگفتی

کوچ را، درواقع از مقایسهٔ دو بند به این موضوع پی می‌برند.

حکایت

حکایت قوی‌ترین حیوان جنگل با یک درون مایهٔ طنز در راستای اهداف بهبود سواد خواندن و افزایش درک متن دانش‌آموزان طراحی شده است و در ضمن به کاربرد ضرب‌المثل نیز می‌پردازد. تشخیص ارتباط داستان با ضرب‌المثل‌های مطرح شده، برعهدهٔ دانش‌آموزان می‌باشد و می‌توانند در گروه دربارهٔ آن صحبت کنند.

جلسهٔ دهم	
بخوان و بیندیش (در جست‌وجو)	۵۰ دقیقه

بخوان و بیندیش

همان‌گونه که در فصل اول اشاره شد، نتایج آزمون جهانی سنجش سواد خواندن (پرلز) نشان می‌دهد که توانایی درک متن دانش‌آموزان ایرانی کم است. در واقع دانش‌آموزان، عادت به مطالعهٔ متن طولانی ندارند و تمرکز به هنگام صامت‌خوانی متن را تمرین نکرده‌اند. متن‌های «بخوان و بیندیش» با هدف تقویت درک متن در کتاب گنجانده شده است. هدف اصلی ایجاد عادت به مطالعهٔ متن طولانی، تقویت تمرکز و افزایش درک خوانداری می‌باشد. دستیابی به این هدف، بسیار اهمیت دارد؛ بنابراین کل ۵۰ دقیقه وقت کلاس به صامت‌خوانی و پاسخ به سؤالات درک و دریافت اختصاص داده شده است. داستان «در جست‌وجو» با بیانی کودکانه به توصیف پروردگار عالم می‌پردازد. دانش‌آموزان پس از خواندن داستان باید بتوانند به سؤالات آن پاسخ دهند. لازم است دانش‌آموزان داستان را به صورت فردی و باروش صامت‌خوانی مطالعه کنند، برای این منظور، معلم باید فضای کلاس را تبدیل به کتابخانه کند و از دانش‌آموزان بخواهد در سکوت مطلق، متن را صامت‌خوانی کنند. پیشنهاد می‌شود در صورتی که مدرسه مجهز به کتابخانه با فضای کافی است، این جلسه در کتابخانه برگزار گردد. از دانش‌آموزان بخواهید پس از خواندن متن، هر یک به طور فردی به سؤالات پاسخ بدهند. برای افزایش دقت دانش‌آموزان از آنها بخواهید پاسخ سؤالات را روی یک برگه بنویسند. در پایان، تعدادی از دانش‌آموزان پاسخ‌های خود را در کلاس بخوانند و به بررسی و تکمیل آنها بپردازید.